

sa domáhali preskúmania rozhodnutia žalovaného č. OU-NR-PLO-2016/000772-1087-R V zo dňa 15.03.2016, jeho zrušenia a vrátenia veci na ďalšie konanie. Sťažovatelia považovali rozsudok KS Nitra č. 23Sp 33/2016 - 34 zo dňa 05.12.2016 za nesprávny a založený na nesprávnom právnom posúdení veci.».

3. V ďalšej časti ústavnej sťažnosti sťažovatelia uvádzajú argumenty, ktorými sa bránili v konaní pred správnym orgánom, ako aj v konaní pred všeobecnými súdmi, a síce, že štát a jeho orgány majú postupovať v konaní podľa zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 180/1995 Z. z. o niektorých opatreniach na usporiadanie vlastníctva k pozemkom v znení neskorších predpisov v súlade so záujmami osôb, ktorých ujma má byť aspoň čiastočne kompenzovaná. Sťažovatelia tvrdia, že „ani NS SR, ani KS NR a ani príslušný správny orgán správne nevyhodnotili základnú právnu otázku, a to otázku existencie vlastníckeho práva právnych predchodcov sťažovateľov k dotknutým pozemkom. Aj keď síce v rozhodnom období platil tzv. intabulačný princíp, v čase platného uhorského obyčajového práva bolo možné získať postavenie rovnocenné vlastníkovi pozemku aj na základe iných právnych titulov - nad rámec intabulačnej zásady. Právny poriadok, ktorý bol účinný do 31.12.1950, však poznal dva druhy pozemkovo-knižných zápisov, a to a) vklad (intabulácia) a b) záznam (prenotácia). Vklad do pozemkovej knihy mal konštitutívny - právotvorný význam a účinok. Vkladom totiž právo vznikalo alebo zanikalo. Vlastníkom nehnuteľnosti zapísaných do pozemkovej knihy mohol byť spravidla len ten, kto bol v pozemkovej knihe ako vlastníik zapísaný. Z tohto všeobecného pravidla však existovali výnimky (pri vydržaní, dedení, dražbe, nadobudnutí nehnuteľnosti mocenským aktom štátu). Napriek existencii pozemkovej knihy a jej mimoriadneho významu, sa totiž vlastníctvo k nehnuteľnostiam nadobúdalo nielen pozemkovoknižne, ale aj mimopozemkovoknižne. Sťažovatelia majú za to, že v prípade uplatneného reštitučného nároku bolo potrebné prihliadať práve na výnimky pri nadobúdaní vlastníckeho práva podľa tzv. intabulačného princípu. Podľa názoru sťažovateľov bolo z ich strany s ohľadom na všetky v konaní predložené listiny (napr. aj doklad o úhrade kúpnej ceny za príslušne nehnuteľnosti) preukázané, že ich právni predchodcovia postupne minimálne vydržali vlastnícke právo k príslušným nehnuteľnostiam s ohľadom na nespochybniteľnú existenciu ich

dobromyseľnosti pri užívaní (vlastnení) dotknutých pozemkov, keď za platnosti Uhorského obyčajového práva sa dobromyseľnosť vyžadovala pri nastúpení do držby, ktorú skutočnosť sťažovatelia listinnými dôkazmi citovanými aj v napadnutom rozhodnutí preukazovali a podľa názoru sťažovateľov aj preukázali. V prípade nadobudnutia vlastníckeho práva vydržaním sa jednalo o nadobudnutie vlastníctva na základe dlhotrvajúcej, pokojnej a statočnej držby. Za podmienky pri tomto spôsobe nadobudnutia vlastníctva sa rozumeli skutočná držba, uplynutie času a tzv. statočnosť držby. Sťažovatelia sú presvedčení o tom, že v prípade ich právnych predchodcov sa nepochybne jednalo o tzv. statočnú držbu, keď títo zjavne svojou mimopozemnoknižnou držbou nikoho neukracovali. Podstatnou je držba pritom držba faktická a nie až držba knihová. Sťažovatelia sú preto právneho názoru, že i v prípade, ak nebol vykonaný zápis v pozemkovej knihe ako hmotnoprávna podmienka nadobudnutia vlastníckeho práva, všetky okolnosti pri nadobudnutí vlastníckeho práva ich právnych predchodcov mohli u nich vyvolať reálne a skutočné presvedčenie, že sa stali (spolu)vlastníkmi príslušných nehnuteľností odvolávajúc sa pritom aj na všetky sťažovateľmi predložené listiny.“.

4. V závere ústavnej sťažnosti sťažovatelia vyjadrujú presvedčenie, že „všeobecné súdy v ich veci nepostupovali v súlade so zásadou, podľa ktorej sa od orgánov verejnej moci vyžaduje, aby pri rozhodovaní o reštitučných nárokoch oprávnených osôb alebo určení vlastníckeho práva k pozemkom, ktoré boli zabraté štátom v čase neslobody, riadiac sa zásadami materiálneho právneho štátu, pristupovali k interpretácii zákonov s vedomím, že pre minulý režim boli príznačné nedostatky vtedajšej legislatívy, ale najmä však často sa vyskytujúca svojvôľa vtedajších štátnych a iných orgánov pri uplatňovaní moci“.

5. S odkazom na prezentovanú argumentáciu sťažovatelia navrhujú, aby ústavný súd nálezom takto rozhodol:

„Základné právo sťažovateľov vlastniť majetok podľa čl. 20 Ústavy Slovenskej republiky a v spojení s čl. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. 7Sžr 13/2017 zo dňa 26.09.2018 porušené bolo.

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. 7Sžr 13/2017 zo dňa 26.09.2018 sa zrušuje a vec sa vracia Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.

Sťažovateľom sa priznáva náhrada trov právneho zastúpenia v sume 1.787,50 eur, ktorú je Najvyšší sud Slovenskej republiky zaplatiť na účet ich spoločne splnomocnenej advokátskej kancelárie do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.“

II.

Právomoc ústavného súdu a ústavnoprávne východiská v judikatúre ústavného súdu

6. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

7. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

8. Podľa čl. 140 ústavy podrobnosti o organizácii ústavného súdu, o spôsobe konania pred ním a o postavení jeho sudcov ustanoví zákon. Týmto zákonom je s účinnosťou od 1. marca 2019 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v čl. I § 1 až § 13 a § 16 až § 28 a § 32 až § 248 a § 250 a § 251. V zmysle § 246 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde sa tento zákon použije aj na konania začaté do 28. februára 2019, pričom právne účinky úkonov, ktoré v konaní nastali do 28. februára 2019, zostávajú zachované.

9. Podľa § 42 ods. 2 písm. f) zákona o ústavnom súde návrhom na začatie konania je sťažnosť fyzickej osoby alebo právnickej osoby podľa čl. 127 ústavy.

10. Podľa § 43 ods. 1 zákona o ústavnom súde návrh na začatie konania okrem všeobecných náležitostí podania podľa § 39 musí obsahovať aj dátum narodenia

navrhovateľa, ak ide o fyzickú osobu, identifikačné číslo navrhovateľa, ak ide o právnickú osobu, bydlisko alebo sídlo navrhovateľa, označenie subjektu, proti ktorému návrh smeruje, akého rozhodnutia sa navrhovateľ domáha, odôvodnenie návrhu a navrhované dôkazy.

11. Podľa § 123 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavná sťažnosť musí okrem všeobecných náležitostí návrhu na začatie konania podľa § 43 obsahovať

- a) označenie toho, kto podľa sťažovateľa porušil jeho základné práva a slobody,
- b) označenie právoplatného rozhodnutia, opatrenia alebo iného zásahu, ktorým podľa sťažovateľa boli porušené jeho základné práva a slobody,
- c) označenie základných práv a slobôd, ktorých porušenie sťažovateľ tvrdí,
- d) konkrétne skutkové a právne dôvody, pre ktoré malo podľa sťažovateľa dôjsť k porušeniu jeho základných práv a slobôd.

12. Podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde ústavný súd každý návrh na začatie konania predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon v § 9 neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní návrhu ústavný súd zisťuje, či dôvody uvedené v § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie.

Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže na predbežnom prerokovaní bez ústneho pojednávania uznesením odmietnuť návrh na začatie konania,

- a) na prerokovanie ktorého nemá ústavný súd právomoc,
- b) ktorý je podaný navrhovateľom bez zastúpenia podľa § 34 alebo § 35 a ústavný súd nevyhovел žiadosti navrhovateľa o ustanovenie právneho zástupcu podľa § 37,
- c) ktorý nemá náležitosti ustanovené zákonom,
- d) ktorý je neprípustný,
- e) ktorý je podaný zjavne neoprávnenou osobou,
- f) ktorý je podaný oneskorene,
- g) ktorý je zjavne neopodstatnený.

13. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia namietajú porušenie základného práva vlastníť majetok. Sťažovatelia v ústavnej sťažnosti všeobecne uvádzajú,

že namietajú porušenie základného práva vlastníť majetok obsiahnutého v čl. 20 ústavy, z obsahu ústavnej sťažnosti je zrejmé, že sťažovatelia majú na mysli základné právo vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy.

14. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok.

Podľa čl. 1 dohovoru vysoké zmluvné strany priznávajú každému, kto podlieha ich jurisdikcii, práva a slobody uvedené v hlave I tohto dohovoru.

III.

Posúdenie veci ústavným súdom

15. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľov je namietané porušenie základného práva podľa čl. 20 ústavy a porušenie čl. 1 dohovoru, a to rozsudkom najvyššieho súdu sp. zn. 7 Sžr 13/2017 z 26. septembra 2018, ktorý považujú „za nesprávny a zasahujúci do ich legitímneho práva vlastníť majetok“.

16. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona o ústavnom súde.

Pri posudzovaní existencie dôvodov prípadného odmietnutia podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde prihliadal ústavný súd aj na právnu úpravu účinnú v čase začatia konania pred ústavným súdom, t. j. na právnu úpravu účinnú v čase doručenia predmetnej ústavnej sťažnosti ústavnému súdu (zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov), ako aj na ustálenú judikatúru ústavného súdu súvisiacu s touto právnou úpravou.

17. V rámci predbežného prerokovania ústavný súd zistil, že ústavná sťažnosť nie je argumentačne koncipovaná tak, aby sa z nej dalo vyvodiť, akým postupom mal najvyšší súd poškodiť sťažovateľov na ich základnom práve podľa čl. 20 ods. 1 ústavy.

18. Viazanosť ústavného súdu návrhom na začatie konania i ostatnými požadovanými zákonnými náležitosťami osobitne platí v prípadoch, v ktorých osoby požadujúce ochranu svojich základných práv a slobôd sú zastúpené advokátom. Z uvedeného vyplýva, že ústavný súd má v ústave a v zákone o ústavnom súde presne definované právomoci, uplatnenie ktorých je viazané na splnenie viacerých formálnych aj vecných náležitostí návrhu na začatie konania (čl. 127 ods. 1 ústavy, § 43 ods. 1 a § 123 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Až na výnimky, ktoré v danej veci nie sú relevantné, je ústavný súd pritom viazaný návrhom na začatie konania (§ 45 zákona o ústavnom súde).

19. Ústavný súd konštatuje, že obligatórnou náležitosťou ústavnej sťažnosti podľa § 123 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde je povinnosť sťažovateľa uviesť konkrétne skutkové a právne dôvody, pre ktoré malo podľa sťažovateľa dôjsť k porušeniu jeho základných práv a slobôd. Keďže ústavná sťažnosť neobsahuje kvalifikované odôvodnenie, teda uvedenie konkrétnych a jasne formulovaných okolností, ktorými sťažovatelia odôvodňujú porušenie označeného základného práva rozhodnutím najvyššieho súdu, okrem konštatovania, že najvyšší súd nevyhodnotil správne základnú právnu otázku, a to otázku existencie vlastníckeho práva právnych predchodcov sťažovateľov k dotknutým pozemkom, nespĺňa sťažnosť podstatnú zákonom predpísanú náležitosť ustanovenú v § 123 ods. 1 písm. d) zákona o ústavnom súde.

20. Odôvodnenie návrhu je pritom podľa § 43 ods. 1 zákona o ústavnom súde zákonom danou podmienkou konania pred ústavným súdom. V tejto súvislosti ústavný súd už opakovane konštatoval, že zo vzájomnej väzby medzi relevantnými ustanoveniami zákona o ústavnom súde (§ 43 ods. 1 a § 123 ods. 1) vyplýva, že sťažovateľ musí označiť základné práva a slobody, vyslovenia porušenia ktorých sa domáha, nielen označením príslušných článkov ústavy, ale musí ich konkretizovať aj skutkovo (m. m. IV. ÚS 124/08, IV. ÚS 146/08), t. j. uviesť, z akých dôvodov malo dôjsť k ich porušeniu a navrhnúť v tejto súvislosti dôkazy.

21. Podľa § 18 ods. 2 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení

neskorších predpisov advokát je povinný dôsledne využívať všetky právne prostriedky a takto chrániť a presadzovať práva a záujmy klienta. Tieto povinnosti advokáta vylučujú, aby ústavný súd nahradzoval úkony právnej služby, ktoré je povinný vykonať advokát tak, aby také úkony boli objektívne spôsobilé vyvolať nielen začatie konania, ale aj prijatie ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie, ak sú na to splnené zákonom ustanovené predpoklady. Osobitne to platí pre všetky zákonom ustanovené náležitosti úkonov, ktorými začína konanie pred ústavným súdom. Aj v tomto ohľade naďalej zostáva v platnosti zásada „*vigilantibus iura scripta sunt*“, t. j. bdelym patrí právo, a to o to zvlášť, ak ide o osoby práva znalé (napr. advokáta).

22. Ústavný súd dodáva, že podľa § 56 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak má návrh na začatie konania uvedený v § 42 ods. 2 písm. f), g), i) až l), n), q), r) a w) odstrániteľné nedostatky, môže ústavný súd vyzvať navrhovateľa, aby v určenej lehote tieto nedostatky odstránil. Ak účastník konania v určenej lehote nedostatky neodstráni, ústavný súd návrh na začatie konania odmietne. Na nedostatky návrhu na začatie konania uvedeného v § 42 ods. 2 písm. a) až e), h), m), o), p) a s) až v) ústavný súd navrhovateľa neupozorňuje.

23. Vzhľadom na to, že nedostatok odôvodnenia, ktoré predstavuje podstatnú náležitosť návrhu na začatie konania pred ústavným súdom podľa čl. 127 ústavy, nie je možné považovať za odstrániteľný nedostatok, ktorý je možné odstrániť po uplynutí lehoty ustanovenej v § 138 zákona o ústavnom súde, o to viac v prípade, ak je sťažovateľ v konaní pred ústavným súdom zastúpený kvalifikovaným právnym zástupcom, ústavný súd v okolnostiach daného prípadu sťažovateľov na odstránenie nedostatkov ústavnej sťažnosti spočívajúcich v nedostatočnom odôvodnení ústavnej sťažnosti nevyzýval.

24. Predmetná ústavná sťažnosť v predloženej podobe neobsahuje náležitosti, ktoré na uplatnenie právomoci ústavného súdu ustanovuje ústava a zákon o ústavnom súde, a to relevantné odôvodnenie ako východiskový rámec ústavnej sťažnosti obsahovo korešpondujúce s návrhom na rozhodnutie vo veci samej, preto ústavný súd ústavnú sťažnosť v súlade s § 56 ods. 2 písm. c) zákona o ústavnom súde odmietol pre nesplnenie zákonom ustanovených náležitostí.

25. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá v celom rozsahu, ústavný súd o ďalších nárokoch na ochranu ústavnosti uplatnených v sťažnosti nerozhodoval.

26. Nad rámec uvedeného ústavný súd upozorňuje sťažovateľov na to, že súčasťou stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. II. ÚS 78/05, IV. ÚS 301/07) je aj právny názor, že všeobecný súd zásadne nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a slobôd hmotného charakteru, ku ktorým patrí aj základné právo vyplývajúce z čl. 20 ods. 1 ústavy, ak toto porušenie nevyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavnoprocenčné princípy vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy. O prípadnom porušení týchto práv by bolo možné uvažovať zásadne len vtedy, ak by zo strany všeobecného súdu primárne došlo k porušeniu niektorého zo základných práv, resp. ústavnoprocenčných princípov vyjadrených v čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. v spojení s ich porušením (IV. ÚS 326/07).

V súčasnosti dochádza k doplneniu, resp. rozvinutiu citovanej judikatúry ústavného súdu v tom zmysle, že nálezom vysloví porušenie základného práva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy (bez vyslovenia porušenia ústavnoprocenčných princípov vyjadrených v čl. 46 až čl. 48 ústavy) sťažovateľa vtedy, ak to charakter, resp. predmet konania pred všeobecnými súdmi umožňuje. Tak to bolo napr. v náleze sp. zn. I. ÚS 395/2016 zo 14. septembra 2016, kde ústavný súd rozhodol, že k porušeniu základného práva sťažovateľa zaručeného čl. 20 ods. 1 ústavy došlo v súvislosti s *„nepriznaním náhrady škody, ktorá mala na jeho majetku (peňažných prostriedkoch vedených na bankových účtoch) vzniknúť v dôsledku sporného postupu orgánov prokuratúry v jeho trestnej veci, ktorá skončila zastavením trestného stíhania“*, ktorého nároku sa sťažovateľ domáhal prostredníctvom žaloby podľa v tom čase účinného zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom v znení neskorších predpisov (tento zákon bol neskôr zrušený zákonom č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, pozn.) proti Slovenskej republike podanej príslušnému všeobecnému súdu.

27. Obiter dictum ústavný súd napokon dáva do pozornosti sťažovateľov, že ak štát je kontinuálne evidovaný ako vlastník dotknutých nehnuteľností, a to od pozemkovej knihy cez evidenciu nehnuteľnosti až po kataster nehnuteľnosti, a to pred obdobia avizovaného prídela (predvojnové obdobie), ako aj po tomto období až do súčasnosti, tak pri tvrdenom splnení podmienok vydržania by v zásade nemalo byť týmto uznesením prípadné vlastnícke právo osôb, ktoré nehnuteľnosti vydržali dotknuté. Z obsahu spisu sa nedá konštatovať, za akých okolností sa predmetné nehnuteľnosti fakticky odňali z užívania sťažovateľom, prípadne ich právnym nástupcom. Vlastnícke právo sa nepremlčuje (§ 100 ods. 2 Občianskeho zákonníka) a všeobecné súdy v sporovom konaní bežne riešia spory o určenie vlastníckeho práva (určenie, že vec patrí do dedičstva v prípade úmrtia osoby vydržiteľa). Určovací rozsudok predstavuje záznamovú listinu na zosúladenie skutočného stavu so stavom formálnym (§ 34 v spojení s § 70 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon) v znení neskorších predpisov. Ratio legis každej reštitúcie je predovšetkým napraviť krivdy z minulosti a najbežnejším spôsobom je prinavrátanie vlastníckeho práva v prípadoch, ak bolo odňaté; v danom prípade niektorým z dôvodov podľa § 3 referenčnej reštitučnej normy (v texte spomínaný zákon č. 503/2003 Z. z.). A contrario niet dôvod na prinavrátanie vlastníckeho práva v režime reštitúcií, ak vlastnícke právo odňaté nebolo a v takomto prípade ochranu vlastníckeho práva garantujú predovšetkým všeobecné súdy inter alia deklarováním vlastníckeho práva v kontradiktórnom sporovom konaní.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. januára 2020

Mojmír Mamojka
predseda senátu